

РОЗДІЛ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.6

Гедз М. Й.

Черкаський навчально-науковий інститут
Університету банківської справи

СУТНІСТЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Досліджено сутність обліково-аналітичного забезпечення системи управління. Визначено роль та вплив аудиту на підготовку та якість обліково-аналітичної інформації за умов економічної кризи. Досліджено аналогію понять «обліково-аналітичне забезпечення» та «еккаунтинг».

Ключові слова: аудит, обліково-аналітичне забезпечення, обліково-аналітична інформація, еккаунтинг.

Постановка проблеми. Функціонування системи управління неможливе без достовірної, оперативної, релевантної фінансової інформації та її аналітичного опрацювання. Фінансова інформація продукується в результаті функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення. Якість обліково-аналітичного забезпечення безпосередньо впливає на кількість та якість обліково-аналітичної інформації і, як наслідок, на ризики при прийнятті управлінських рішень. В умовах економічної кризи, яка призводить до ускладнення умов господарювання, посилюються вимоги до якості обліково-аналітичної інформації. Це вимагає більш прискіпливої уваги до процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення, його вдосконалення, розробки нових, більш ефективних інструментів підготовки та подання обліково-економічної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам управління в цілому та антикризового управління зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «обліково-аналітичне забезпечення» часто зустрічається в наукових роботах та дисертаційних дослідженнях. Ототожнюючи обліково-аналітичне забезпечення з системою бухгалтерського обліку, контролю та економічного аналізу, можна стверджувати, що усі дослідники теорії та практики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу є дослідниками обліково-аналітичного забезпечення. Значний вклад в дослідження проблем теорії та практики формування обліково-аналітичного забезпечення останнім часом внесли науковці Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Л.М. Кіндрацька, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, А.І. Кузьмінський, В.С. Лень, Л.В. Нападовська, О.В. Пархоменко, В.В. Сопко. Однак проблемі визначення місця і ролі контролю у системі обліково-аналітичного забезпечення, сутності функціонального підходу до його підготовки не було приділено належної уваги.

Мета статті полягає у дослідженні сутності обліково-аналітичного забезпечення та визначенні ролі аудиту у процесу його підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для з'ясування змісту обліково-аналітичного забезпечення більш детально розглянемо категорію «обліково-аналітична інформація» та її складові поняття – «облікова інформація» та «аналітична інформація».

Бухгалтерський облік фіксує і накопичує синтетичну та аналітичну облікову інформацію про діяльність суб'єкта господарювання на стадіях виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення та узагальнення. При цьому аналітичні облікові показники є частиною облікової інформаційної сукупності, яка

відповідає вимозі аналітичності. Під аналітичністю даних бухгалтерського обліку (інформації) слід розуміти деталізацію даних та їх групування за важливими економічними показниками, які необхідні при проведенні аналізу. Таким чином, складова «облікова» включає всю інформацію бухгалтерського обліку, як аналітичного, так і синтетичного.

Аналітична інформація в «чистому вигляді» представляє собою окремий вид економічної інформації, яка отримана з облікової інформації в результаті дій функцій управління – аналізу і синтезу.

Таким чином, категорія «обліково-аналітична інформація» включає інформацію, яка формується аналітичним і синтетичним бухгалтерським обліком, та інформацію, сформовану методами економічного аналізу.

У процесі вироблення обліково-аналітичної інформації більшість науковців розглядають три стадії: 1) оперативний облік; 2) бухгалтерський облік; 3) аналіз та синтез [1, с. 17]. Розглядаючи питання про достовірність обліково-аналітичної інформації, низка дослідників вважає, що це є відповідальністю бухгалтерського обліку, оскільки йому притаманна контрольна функція. Проте А.М. Кузьмінський [2] вважає, і така позиція нами підтримується, що контрольна функція не притаманна бухгалтерському обліку: вона потенційно існує, але автоматично не реалізовується. Таким чином, процес вироблення обліково-аналітичної інформації за вищенаведеними трьома стадіями не гарантує її достовірності.

Поняття обліково-аналітичного забезпечення управління є ширшим за поняття обліково-аналітичної інформації та передбачає здійснення процесу постачання достовірної обліково-аналітичної інформації системі управління. Таке постачання забезпечується шляхом підготовки та подання (оприлюднення) фінансової звітності.

Таким чином, можна виділити чотири стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення: 1) бухгалтерський облік; 2) звітність; 3) аудит; 4) аналіз та синтез (рис. 1).

Аудит в обліково-аналітичному забезпеченні є важливим елементом забезпечення якості обліково-аналітичної інформації, що, у свою чергу, знижує ризики у прийнятті управлінських рішень, а це особливо актуально за умов економічної кризи.

Аудит під стадією процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення слід розуміти як поточний контроль над формуванням облікової інформації (внутрішній аудит) та/або дослідження первинної та результативної облікової інформації з метою надання користувачам обґрунтованої впевненості у її визнанні, оцінці, поданні, відповідності та роз-

критті в усіх суттєвих аспектах (зовнішній аудит). Обґрунтована впевненість досягається виконанням аудитором обов'язкових процедур, передбачених Міжнародними стандартами аудиту [3], а саме: визначення та оцінка ризиків суттєвого викривлення облікової інформації; оцінка ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання над продукуванням облікової інформації; процедури по суті, які передбачають, як правило, вибіркову перевірку облікової інформації на предмет її визнання, оцінки, подання, відповідності та розкриття.

В результаті можна сформулювати визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення системи управління» – це система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості та якості для потреб управління.

До основних функцій обліково-аналітичного забезпечення системи управління, виходячи з досліджень О.В. Пархоменка [4, с. 8], слід віднести:

- 1) облікову – відображення фактів господарської діяльності;
- 2) аналітичну – здійснення економічного аналізу діяльності господарюючого суб'єкта на основі первинних аналітичних даних;
- 3) інформаційну – забезпечення системи управління інформацією для прийняття управлінських рішень.

У пошуках в зарубіжній економічній літературі аналога поняттю «обліково-аналітичне забезпечення» має місце в наукових працях порівняння його з терміном «еккаунтинг». Англomовний тлумачний Інтернет-словник бізнес-термінології [5] визначає еккаунтинг як систематичний процес визнання, запису, оцінки, класифікації, узагальнення, інтерпретації і передачі фінансової інформації. Еккаунтинг узагальнює теорію і практику: 1) ведення бухгалтерського обліку; 2) проведення внутрішніх аудитів; 3) складання звітів та аналізу фінансової інформації. Метою еккаунтингу є надання інформації для управлінського персоналу щодо: 1) ресурсів, доступних фірмі (активів); 2) доступних джерел фінансування ресурсів (зобов'язань та залученого капіталу); 3) фінансових результатів, досягнутих за рахунок використання доступних ресурсів (прибутків чи збитків); 4) оподаткування.

Аналізуючи зміст поняття еккаунтингу з поняттям обліково-аналітичного забезпечення, знаходимо поряд зі спільними рисами суттєві відмінності. Еккаунтинг слід розглядати в першу чергу як вид підприємницької діяльності, яка здійснюється на основі наявної обліково-аналітичної та податкової систем та підпорядкована вирішенню завдань бізнесу. Еккаунтинг направлений на задоволення потреб менеджерів та власників бізнесу. Результатом еккаунтингу є фінансова інформація, яка виступає товаром у бізнесових стосунках. Вона є більш цінною, якщо комплексно охоплює складові, які впливають на фінансовий результат, який і є метою бізнесу.

На відміну від еккаунтингу поняття «обліково-аналітичне забезпечення» є економічною категорією, важливим поняттям економічної науки, яке відображає суттєві сторони економічних

явищ та процесів. Обліково-аналітичне забезпечення на конкретному ступені економічного розвитку є інструментарієм для збору, обробки, узагальнення та аналізу фінансової інформації для задоволення потреб системи управління мікро- і макrorівнів, суб'єктами якої виступають як внутрішні (менеджери, менеджери-власники), так і зовнішні користувачі, зокрема органи державного управління.

Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальною системою управління та підпорядкована вирішенню її завдань. Метою дослідження обліково-аналітичного забезпечення є його вдосконалення, розробка нових, більш ефективних інструментів підготовки та подання обліково-аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам управління.

Висновки. Узагальнюючи різні точки зору вітчизняних авторів на проблему підготовки обліково-аналітичного забезпечення, ми прийшли до висновку про ненадання належної уваги одній з його функцій – достовірному інформаційному забезпеченню системи управління. У зв'язку з цим нами:

- 1) виділено чотири стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення: 1) бухгалтерський облік; 2) звітність; 3) аудит; 4) аналіз та синтез;
- 2) уточнено визначення поняття «обліково-аналітичне забезпечення системи управління» як систему збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації, забезпечення її кількості та якості для потреб управління;
- 3) визначено аудит важливим елементом зниження ризиків у прийнятті управлінських рішень на основі обліково-аналітичної інформації, що особливо актуально за умов економічної кризи.

Аналізуючи зміст поняття еккаунтингу з поняттям обліково-аналітичного забезпечення, встановлено суттєву відмінність між ними, яка унеможливила їхнє ототожнення. Еккаунтинг як вид підприємницької діяльності здійснюється на основі наявної обліково-аналітичної та податкової систем та підпорядкований вирішенню завдань бізнесу – забезпечення управлінського персоналу фінансовою інформацією щодо ефективності ведення бізнесу.

Система обліково-аналітичного забезпечення є економічною категорією, складовою загальною системою управління та підпорядкована вирішенню її завдань – підготовки та подання обліково-аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам системи управління мікро- і макrorівнів.

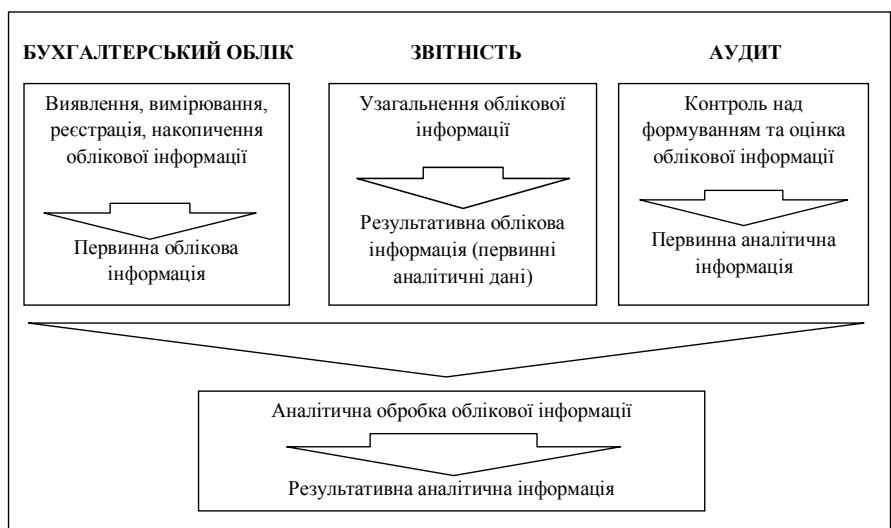

Рис. 1. Стадії процесу підготовки обліково-аналітичного забезпечення управління

Список літератури:

1. Галузіна С.М. Аспекти підвищення ролі учетно-аналитической інформації в системі управління організацією : [монографія] / С.М. Галузіна. – СПб. : Знання, 2006. – 392 с.
2. Кузьминский А.Н. Проблемы организации и использования в управлении учетной и аналитической информации на уровне промышленных объединений и министерств. – К. : Вища школа, 1981. – 371 с.
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. – К. : Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2014. – Ч. 1 – 988 с.
4. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : автореф. дис. ... к. е. н. : спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О.В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24 с.
5. BusinessDictionary.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.businessdictionary.com/definition/accounting.html>.

Гедз М. І.

Черкаський освітньо-науковий інститут
Університету банківського дела

СУЩНОСТЬ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ

Резюме

Исследована сутність учетно-аналитического забезпечення системи управління. Определены роль и влияние аудита на подготовку и качество учетно-аналитической информации в условиях экономического кризиса. Исследована аналогия понятий «учетно-аналитическое обеспечение» и «экзаунтинг».

Ключевые слова: аудит, учетно-аналитическое обеспечение, учетно-аналитическая информация, экзаунтинг.

Hedz M. I.

Cherkassy Educational and Scientific Institute
University of Banking

ESSENCE OF ACCOUNTING AND ANALYTICS IN A MANAGEMENT SYSTEM

Summary

The following article touches upon the role of audit in preparation of book-keeping and analytical provision of executive system and its influence on the quality of book-keeping and analytical information in terms of economic crisis. The essence of book-keeping and analytical provision of executive system is revealed. Similarities between «book-keeping and analytical maintenance» and «accounting» are studied.

Keywords: audit, book-keeping and analytical provision, book-keeping and analytical information, accounting.

УДК 658.15

Мардус Н. Ю.

Єлізарова Х. П.

Національний технічний університет
«Харківський національний політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Досліджено теоретичні і практичні підходи до обліку доходів і витрат вітчизняного підприємства та визначено підходи до формування фінансового результату підприємства. Розкрито сучасний стан і особливості обліку доходів, витрат, розглянуто порядок визначення фінансових результатів та формування прибутку підприємства, з'ясовано основні проблеми з цього напрямку. На основі отриманих результатах дослідження сформовано основні шляхи та перспективи вирішення проблем обліку витрат і доходів підприємства.

Ключові слова: витрати, дохід, фінансовий результат, прибуток, бухгалтерський облік.

Постановка проблеми. Ефективність діяльності господарюючих суб'єктів виражається у фінансових результатах їх діяльності. Результативним економічним підсумком господарської діяльності підприємства є його фінансовий результат (прибуток або збиток), виражений у вартісній (грошовій) формі.

Для підвищення якості звітної інформації існує необхідність узгодження термінології щодо конкретизації понять «дохід», «витрати» та «фінансовий результат», що дозволяє адаптувати користувачів інформації до показників фінансової звітності та

сприятиме об'єктивності відображення фінансових результатів господарюючого суб'єкта.

Для визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, що класифікуються за видами діяльності і, як наслідок, формують фінансові результати за відповідними видами діяльності. Від якості економічної інформації та підходів щодо її збору, обробки та використання залежить якість прийняття управлінських рішень.